

УДК 342.951:343.148(477)

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.3.26>**Станіслав Корнійко,***начальник відділу озброєння лабораторії сертифікації
ручної вогнепальної зброї та спеціальних засобів самозахисту
Державного науково-дослідного інституту
Міністерства внутрішніх справ України*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Так само, як і в Україні, в зарубіжних країнах найбільш врегульованою з точки зору адміністративного права є судово-експертна діяльність, причому загальні закономірності її адміністративно-правового регулювання поширюються і на судово-експертну діяльність у сфері комп'ютерних технологій. У багатьох країнах близького зарубіжжя прийняті подібні до вітчизняного закони у сфері судово-експертної діяльності. У деяких зарубіжних країнах адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності здійснюється в рамках процесуального законодавства. При цьому у всіх зарубіжних державах послідовно реалізуються принципи забезпечення незалежності експерта, орієнтації не на відомчу належність експерта, а на наявність у нього спеціальних знань, необхідних для вирішення завдань правосуддя, забезпечення принципу змагальності експертів, а також інших принципів, які мають вирішальне значення для забезпечення судочинства дійсно незалежною, об'єктивною та кваліфікованою експертизою. Предметом зацікавленості всього міжнародного експертного співтовариства є підвищення експертиз комп'ютерних технологій та судово-експертної діяльності в цілому. Для забезпечення належної якості результатів експертної діяльності використовуються такі важливі інструменти, як стандартизація судових експертиз та досліджень, сертифікація компетентності експертів, сертифікація науково-методичного забезпечення експертиз і акредитація судово-експертних лабораторій. Так, нині активно розробляються міжнародні стандарти окремих родів і видів судових експертиз і досліджень найбільш поширених видів об'єктів (зокрема, розроблені міжнародні стандарти дослідження цифрових доказів). Прийнятий також спеціалізований стандарт ISO 18385:2016, а також стандарти ISO/CD 20962 «Forensic sciences-Vocabulary» та ISO/CD 21043 «Forensic Analysis» (у стадії розробки). Розробкою стандартів для судово-експертної діяльності займається Технічний комітет № 272 «Forensic Science» («Судова експертиза») Міжнародної організації зі стандартизації. Міжнародними судово-експертними об'єднаннями ведеться декілька реєстрів сертифікованих судових експертів, зокрема, з комп'ютерної експертизи.

Ключові слова: експертиза, експерт, комп'ютерні технології, сертифікація, стандартизація, валідація, акредитація.

Постановка проблеми. Глобалізаційні процеси, притаманні сучасному світу, та реалізація завдань євроінтеграційного курсу України зумовлюють необхідність ґрунтовного дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання експертної діяльності у сфері комп'ютерних технологій. Результати такого дослідження дозволять визначити перспективи вдосконалення вітчизняного законодавства та відповідних адміністративних процедур [1, с. 270; 2, с. 12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження зарубіжного досвіду адміністративно-правового регулювання експертної, в тому числі судово-експертної,

діяльності стало предметом наукових праць І. Алієва, Г. Авдєєвої, В. Бахіна, Р. Белкіна, А. Вінберга, В. Галунька, Г. Грановського, В. Гіжевського, В. Гончаренка, В. Лисиченка, Н. Малаховської, О. Олійника, О. Росінської, М. Салтевського, І. Стародубова, Р. Тополі, О. Фількової, В. Шепітька, В. Шерстюка, М. Шульги, М. Щербаковського та інших видатних вітчизняних та зарубіжних науковців.

Мета статті – дослідити особливості адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності у сфері комп'ютерних технологій у зарубіжних країнах.

Виклад основного матеріалу. Так само, як і в Україні, в зарубіжних країнах найбільш врегульованою з точки зору адміністративного права є судово-експертна діяльність, причому загальні закономірності її адміністративно-правового регулювання поширюються і на судово-експертну діяльність у сфері комп'ютерних технологій.

Серед країн близького зарубіжжя подібні до вітчизняного закони у сфері судово-експертної діяльності були прийняті Республікою Казахстан (1997), Азербайджанською республікою (2000) та Російською Федерацією (2001). При цьому ст. 1 Закону Республіки Казахстан «Про судову експертизу» і ст. 1 Закону Азербайджанської республіки «Про державну судово-експертну діяльність» визначають судово-експертну діяльність як «діяльність з організації і проведення судової експертизи з метою забезпечення прав і законних інтересів осіб, що є учасниками кримінального, цивільного та адміністративного процесу, засобами спеціальних знань» [3, с. 20]. Натомість у Республіці Білорусь немає окремого закону з питань регулювання судово-експертної діяльності, котра визначена як оплатна юридична послуга, яку можуть надавати підприємці, які отримали відповідну ліцензію [4; 5, с. 78]. Водночас у Білорусі створено розгалужену систему інституцій, що здійснюють адміністративне регулювання експертної діяльності, основною з яких є Державний комітет судових експертиз [6].

У більшості європейських країн експертні установи діють під юрисдикцією МВС. Так, у Великій Британії у структурі МВС діє експертно-криміналістична служба, яка сприяє британській поліції у процесі розкриття та розслідування злочинів. Співробітники експертно-криміналістичної служби беруть участь в оперативно-розшукових заходах і слідчих діях, виконують експертизи та дослідження для 43 регіональних поліцейських підрозділів Англії та Уельсу, а також Королівської прокуратури та митної і акцизної служб, інших правоохоронних органів. Ця служба також надає послуги приватним компаніям як у країні, так і за кордоном [7, с. 449]. У деяких країнах Європи експертні установи є частиною Міністерства юстиції (наприклад, у Португалії та Нідерландах) [7, с. 451]. У Нідерландах судові експерти державних експертних установ проводять експертизи і дослідження у зверненнями поліції, а не суду. Суд запрошує експертів незалежно від їх основного місця роботи [8]. В Іспанії та Польщі судово-експертні лабораторії підпорядковані Міністерству юстиції, однак діють і судово-експертні лабораторії,

що підпорядковуються МВС. У польському законодавстві взагалі відсутнє визначення поняття «експерт» або «судова експертиза» – експерт умовно прирівнюється до «зовнішнього засобу професійних знань», до якого звертаються суд або прокурор у разі потреби для прийняття правильного рішення. У Польщі існує чотири основні концепції, що відображають статус експерта в кримінальному провадженні: «науковий суддя»; «судовий експерт – помічник суду»; «судовий експерт – свідок»; «судовий експерт – самостійний учасник судочинства». У Литві діє інституційна судово-експертна система, оскільки більшість судових експертиз проводяться державними судово-експертними установами, що належать до правоохоронної системи. У Латвії на законодавчому рівні закріплені реєстр методик судових експертиз та реєстр судових експертів. Працюють як державні, так і приватні судові експерти, хоча приватні експерти не мають права проводити більшість криміналістичних, судово-медичних і судово-психіатричних експертиз [9]. Закон Республіки Сербії «Про проступки» у главі XXVI «Обстеження та експертиза» містить низку положень, що визначають підстави призначення експертизи, коло потенційних експертів, вимоги щодо зміни експерта, процесуальні засади проведення експертизи, перелік прав експерта, результати аналізу та вимоги стосовно висновку експерта, засади відповідальності експерта (ст. 191-198) [10, с. 115]. У Німеччині судово-експертна діяльність підлягає ліцензуванню: за загальним правилом сертифікацію експертних установ здійснює Національний орган з акредитації (DAkS), який створив особливу систему підтвердження якості проведених установами експертиз, обов'язкову на всій території країни. Крім того, існують окремі служби, наділені правом видавати сертифікати на здійснення окремих специфічних експертиз із дозволу Національного органу. Переважно експертні інституції створюються при університетах (державних або приватних) [11]. У Франції експертно-криміналістична служба належить до складу збройних поліцейських формувань, проте підпорядковується Міністерству оборони. При цьому у Франції, як і у Бельгії, експертом вважається будь-яка особа, яка має завдяки своїй освіті та досвіду поглиблені знання в одній або декількох галузях знань. Експерти у Франції та Бельгії об'єднуються у професійні моно- або мультидисциплінарні асоціації, спілки та палати [8]. У Чехії судово-експертна діяльність регулюється Законом від 20.04.1967 р. № 36 «Про експертів і перекладачів». Списки експертів

(доповнення і зміни до нього) веде кожен обласний суд та розсилає їх у Міністерство Юстиції, обласну прокуратуру, в поліцію Чеської республіки (управління областей), до районних та військових судів, районних прокуратур. Централізований список експертів, який веде міністерство юстиції, об'єднує в собі списки обласних судів, які розподіляються за галузями знань. Одночасно з веденням централізованого списку експертів міністерство юстиції Чеської республіки веде список організацій, які також можуть складати експертні висновки. Такими організаціями є не лише державні та недержавні установи, що на професійній основі здійснюють експертну діяльність, але й вищі навчальні заклади, наукові інститути та організації [8]. У Фінляндії та Швеції експертом визнається особа, що проводить судову експертизу, має для цього спеціальні знання та навички, відповідну вищу освіту, а відповідно до норм процесуального законодавства – має статус свідка. Системи експертних установ у згаданих країнах складаються з державних і приватних лабораторій, які здійснюють проведення судової експертизи; освітніх установ, які здійснюють підготовку фахівців у галузі судової експертизи [8]. У Швеції окремі експерти мають широку компетенцію (участь у складі суду, що розглядає кримінальну справу), що дає підстави називати їх «суддями фактів». Це впроваджено з метою економії часу суду на вивчення й оцінку обставин справи. У США прийнято поняття «expert witness» – «експерт-свідок», яке передбачено Федеральними правилами про докази (це свідок, який виступає експертом, а його думка приймається судом як доказ) [9].

Предметом зацікавленості всього міжнародного експертного співтовариства є підвищення якості експертиз та експертної діяльності в цілому. Для забезпечення належної якості результатів експертної діяльності використовуються такі важливі інструменти, як стандартизація судових експертиз та досліджень, сертифікація компетентності експертів, сертифікація науково-методичного забезпечення експертиз і акредитація судово-експертних лабораторій [12–14]. Так, нині активно розробляються міжнародні стандарти окремих родів і видів судових експертиз і досліджень найбільш поширених видів об'єктів (зокрема, розроблені міжнародні стандарти дослідження цифрових доказів). Прийнятий також спеціалізований стандарт ISO 18385:2016, а також стандарти ISO/CD 20962 «Forensic sciences-Vocabulary» та ISO/CD 21043 «Forensic Analysis» (у стадії розробки). Розробкою стандартів для

судово-експертної діяльності займається Технічний комітет № 272 «Forensic Science» Міжнародної організації зі стандартизації, створений в 2012 р., діяльність якого у 2014 р. було поширено на всі судові науки [15]. Велику роботу з розробки і впровадження стандартів судової експертизи веде Американське міжнародне товариство з тестування та матеріалів (ASTM International), засноване в 1898 р. Товариством розроблено близько 80 стандартів, призначених для цілей судової експертизи. Крім того, розроблені стандартні керівництва з проведення окремих видів експертиз, зокрема й комп'ютерних [16]. Просування високих стандартів якості в галузі судової експертизи у всьому світі за допомогою наукових досліджень і реалізації навчальних програм – це також завдання Міжнародного товариства із судово-експертних стандартів (ISFS), заснованого в лютому 2009 р. в США. Діяльність ISFS регулюється Статутом, що дозволяє створювати галузеві комітети та секції, зокрема, з питань цифрових доказів, акредитації судово-експертних лабораторій, акредитації служб оглядів місць злочинів тощо. В окремих країнах Європи відповідно до стандарту ISO-EN17024 «Загальні вимоги до органів, що здійснюють сертифікацію персоналу» нині розпочато сертифікацію судових експертів. Відповідно до п. 4.2.1 стандарту ISO-EN 17024 органи сертифікації не можуть підпорядковуватись установам та органам, в яких працюють судові експерти [8].

Зі стандартизацією тісно пов'язана валідація судово-експертних методик, тобто оцінка їх придатності для вирішення типового і (або) конкретного експертного завдання. Активно розробляються питання валідації методів і засобів у рамках окремих родів і видів судових експертиз [17–18]. Процедура валідації необхідна для подальшого впровадження нових методів і засобів в експертну практику [19–20].

Окрім стандартизації та валідації, в зарубіжних країнах використовується також сертифікація компетентності судових експертів, тоді як оцінка методичного забезпечення діяльності судово-експертних лабораторій здійснюється головним чином під час проходження ними процедури акредитації.

Сертифікація судових експертів передбачає перевірку їхньої кваліфікації, здійснювану авторитетною національною або міжнародною організацією, з подальшою видачею відповідного документа – сертифіката. Сертифікацію проводять органи, акредитовані у відповідних державних і міжнародних системах сертифікації, що забезпечує визнання і довіру до документів, що ними

видаються. Сертифікація науково-методичного забезпечення судової експертизи – це підтвердження його відповідності вимогам, що пред'являються до специфічного цільового використання методичних матеріалів з проведення судової експертизи, що здійснюється уповноваженим органом. Міжнародними судово-експертними об'єднаннями ведеться декілька реєстрів сертифікованих судових експертів, зокрема, з комп'ютерної експертизи [21].

Обмін кращими практиками, базами даних і науковим досвідом, професійна допомога і співробітництво, безперешкодний доступ до валідованих лабораторних результатів є гарантією якості, за яке бореться судова експертиза (наука і практика). На досягнення цієї мети спрямоване, зокрема, адміністративно-правове регулювання судово-експертної діяльності у Польщі, в Боснії і Герцеговині, яке переважно здійснюється шляхом стандартизації й акредитації. Зокрема, документ «Створення Єдиного європейського простору для судової науки 2020» передбачає: акредитацію всіх криміналістичних лабораторій та установ у ЄС; дотримання мінімальних критеріїв компетентності працівників криміналістичної лабораторії; створення унікальних, стандартизованих практичних посібників та їх застосування у судовій лабораторії, здійснення міжнародних міжлабораторних тестів, визначення оптимальних шляхів для транснаціональних криміналістичних баз даних та їх застосування, стандартизацію в галузі освіти та судової підготовки, зобов'язання включити сегмент ЄС для розслідування та розробки в криміналістичні установи / лабораторії. Також було прийнято польську ініціативу щодо створення Європейського технічного комітету зі стандартизації в криміналістиці, CEN/TC 419 для залучення та впровадження стандарту ISO/IEC 17020, що стосується захисту доказів на місці події. З метою запобігання його дублюванню в якійсь іншій частині світу CEN/TC 419 перейшов на глобальний рівень і реалізується Комітетом міжнародної організації зі стандартизації ISO/TC 272 [22–25].

У міжнародній практиці якість судової експертизи забезпечується за допомогою акредитації судово-експертних установ за стандартом Міжнародного співробітництва з акредитації лабораторій ISO/IEC 17025. Акредитацією судово-експертних лабораторій є офіційне визнання органом з акредитації їхньої компетентності у проведенні судових експертиз. Акредитація судово-експертних лабораторій здійснюється нині

у низці держав, включаючи деякі країни ближнього зарубіжжя [26–29].

У Європі акредитація лабораторій за системою ІЛАС почала здійснюватися наприкінці 1970-х рр. Європейський союз заснував незалежну Європейську раду з контролю за акредитацією (EAAB), що діє у тісній співпраці з ІЛАС, зокрема, з питань акредитації судово-експертних лабораторій. Крім того, функціонує Європейська організація з акредитації лабораторій (EAL). Європейська мережа судово-експертних установ (ENFSI) також багато уваги приділяє питанням акредитації судово-експертних лабораторій. Натепер підготовлено ряд документів, що визначають політику Мережі в області акредитації. Постійний комітет ENFSI з якості і компетенції (QCC) у 2010 р. затвердив документ «Політика щодо стандартів і акредитації», в якому вказав на необхідність акредитації лабораторій за стандартами ISO/IEC 17025 та ISO/IEC 17020. 18 жовтня 2006 р. Європейська мережа судово-експертних установ і Європейська організація з акредитації (European Cooperation for Accreditation – EA) уклали Меморандум про взаєморозуміння, в якому визначили сфери взаємодії і основні підходи до координації своїх дій. Нині за стандартами ІЛАС акредитовано понад тридцять лабораторій – членів ENFSI. У складі Мережі утворена група зв'язку з питань якості і компетенції, що здійснює збір інформації з питань підвищення якості експертиз і підготовки лабораторій до акредитації від всіх лабораторій – членів Мережі [30].

Висновки

У зарубіжних країнах послідовно реалізуються принципи забезпечення незалежності експерта, орієнтації не на відомчу належність експерта, а на наявність у нього спеціальних знань, необхідних для вирішення завдань правосуддя, забезпечення принципу змагальності експертів, а також інших принципів, які мають вирішальне значення для забезпечення судочинства дійсно незалежною, об'єктивною та кваліфікованою експертизою. Предметом зацікавленості всього міжнародного експертного співтовариства є підвищення експертиз комп'ютерних технологій та судово-експертної діяльності в цілому. Для забезпечення належної якості результатів експертної діяльності використовуються такі важливі інструменти, як стандартизація судових експертиз та досліджень, сертифікація компетентності експертів, сертифікація науково-методичного забезпечення експертиз і акредитація судово-експертних лабораторій.

Список використаних джерел:

1. Олійник О. О. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності. *Митна справа*. 2013. № 4 (88). С. 270–275.
2. Філоненко Р. Демократизація українського суспільства – засаднича складова входження України до простору Європи. *Віче*. 2011. № 2. С. 9–12.
3. Експертизи у судовій практиці: науково-практичний посібник для суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів / за загальною редакцією В. Г. Гончаренка Київ : Юрінком Інтер. 2005. 387 с.
4. Юридична енциклопедія : у 6 т. / Ю. С. Шемшученко, М. П. Зюблюк, В. П. Горбатенко та ін. Київ : Видавництво «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. Т. 5 : П – С. 2003. 736 с.
5. Куприянова А. Перспективы развития государственной судебно-экспертной деятельности в Республике Беларусь. *Законность и правопорядок*. 2011. № 2 (18). С. 35–39.
6. Указ Президента Республики Беларусь от 1 июля 2013 г. № 292. URL: <http://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&ved> (дата звернення: 21.02.2020).
7. Романенко Л. М. Розвиток організації судово-експертної діяльності в Україні з урахуванням досвіду деяких зарубіжних країн. *Право та управління*. 2012. № 1. С. 444–452.
8. Авдеева Г. Проблемы гармонизации законодательства Украины в галузі судової експертизи із законодавством країн Європейського Союзу. URL: <http://www.ares21.vk.kharkov.ua/bitstream/123456789/7223/1> (дата звернення: 21.02.2020).
9. М. Скрипник. Мировой опыт в судебно-экспертной деятельности. URL: <https://ua-expert.com/news/svitoviy-dosvid-u-sudovo-ekspertniy-diyalnosti/> (дата звернення: 22.02.2020).
10. Коломоець Т. О. Лютиков П. С. Нормативне регулювання засад участі експерта в адміністративно-деліктному процесі (Зарубіжний досвід та вектори його запозичення для України). *Вісник прокуратури*. 2010. № 1. С. 106–117.
11. Иванова А. В. Сравнение производства судебной экспертизы по уголовным делам в Российской Федерации и Федеративной Республике Германия. URL: <http://xn----7sbbaj7auwnffhk.xn--p1ai/article/26635> (дата звернення: 22.02.2020).
12. Robertson J., Kent K., Wilson-Wilde L. The Development of a Care Forensic Standards Framework for Australia. *Forensic Science Policy & Management*. 2013. № 4. P. 3–4, 59–67.
13. Perumal S., Norwawi N. New Improvement in Digital Forensic Standard Operating Procedure (SOP). URL: www.docplayer.net/11301429-New-improvement-in-digital-forensic-standard-operating-proceduresop.html (дата звернення: 22.02.2020).
14. Almirall J. R., Furton K. G. The Importance of Standards in Forensic Science. URL: www.scafo.org/library/140502.html (дата звернення: 24.12.2019).
15. ISO/TC 272. Forensic sciences. URL: <https://www.iso.org/committee/4395817.html> (дата звернення: 24.01.2020).
16. Forensic Science Standards. URL: www.astm.org/Standards/forensic-science-standards.html
17. Guo Y., Slay J., Beckett J. Validation and Verification of Computer Forensic Software Tools-Searching Function. *Digital Investigation*. Vol. 6, September 2009. P. 12–22.
18. Cole S. Comment on «Scientific Validation of Fingerprint Evidence under Daubert». *Law, Probability and Risk*. Vol. 7(2). 2008. P. 119–126.
19. Bestebreuer L. Implementation of New Methods // Problems of Forensic Sciences. Vol. XLVII, 2001. P. 201–206. URL: www.forensicscience.pl/-pfs/47_bestebreuer.pdf (дата звернення: 24.01.2020).
20. Peters F. T., Drummer O. H., Musshoff F. Validation of New Methods. *Forensic Science International*. 2007. Vol. 165. P. 216–224;
21. Flores J. A. International accreditation and certification in forensic sciences. *Journal of Forensic Research*. 2014. No. 5(6). P. 90.
22. Council Decision 2008/615/JHA of 23 June 2008 on the stepping up of cross-border cooperation, particularly in combating terrorism and cross-border crime. 23 p.
23. Council Framework Decision 2009/905/JHA of 30 November 2009 on Accreditation of forensic service providers carrying out laboratory activities. 18 p.
24. JUSTICE and HOME AFFAIRS Council meeting. Brussels, 13th and 14th of December 2011. Council conclusions on the vision for European Forensic Science 2020 including the creation of a European Forensic Science Area and the development of forensic science infrastructure in Europe. 37 p.
25. Ljiljana Tri i. International Trends in the Field of Forensic Science Standardization, Forensic Science Standardization in Europe, Experience of Bosnia and Herzegovina. URL: <https://doi.org/10.30764/1819-2785-2018-13-3-116-122> (дата звернення: 24.01.2020).
26. Смирнова С. А. Модернизация судебно-экспертной деятельности в связи с изменением правового положения государственных учреждений. *Криминалистика*. 2011. № 2 (9). С. 7–12.
27. Замираева Н. А., Гаврилова Н. Ю. Проблемы оценки качества судебно-экспертных исследований. *Эксперт-криминалист*. 2012. № 3. С. 30–34.
28. Опыт аккредитации экспертного подразделения в целях подтверждения компетентности и процессуальной независимости / Богданов В. М., Карпов Ю. А., Кучкин А. В., Коваль Е. В., Богатырев В. С. *Судебная экспертиза*. 2009. № 2. С. 5–12.
29. Нестеров А. В. Аккредитация как институт. *Современное право*. 2007. № 3. С. 56–59.
30. Кокин А. В. Стандартизация и аккредитация как перспективы развития судебной экспертизы. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/standartizatsiya-i-akkreditatsiya-kak-perspektivy-razvitiya-sudebnoy-ekspertizy> (дата звернення: 24.01.2020).

Just as in Ukraine, in foreign countries the most regulated from the point of view of administrative law is forensic activity, and the general regularities of its administrative and legal regulation extend to forensic activity in the field of computer technology. In many countries around the country adopted laws similar to the domestic law in the field of forensic activities. In some foreign countries administrative and legal regulation of forensic activity is carried out within the framework of procedural legislation. At the same time, in all foreign countries, the principles of ensuring the independence of the expert are consistently implemented; providing judiciary with really independent, objective and qualified expertise. The subject of interest of the entire International Expert Community is to enhance the expertise of computer technology and forensic activity in general. To ensure the proper quality of the results of expert activity are used such important tools as the standardization of forensic and research, certification of expert competence, certification of scientific and methodological support of expertise and accreditation of forensic laboratories. Thus, international standards for particular types and types of legal examinations and research are currently being actively developed. In international practice, the quality assurance of forensic expertise is realized through the accreditation of forensic institutions according to the standard of the International Cooperation on Accreditation of ISO/IEC 17025 Laboratories. The specialized ISO 18385 standard up to 2016 is also in force and the standards are ISO/CD 20962 Forensic sciences-Vocabulary and ISO/CD 21043 Forensic Analysis (under development). Standards for Forensic Activities are developed by Forensic Science Technical Committee No. 272 of the International Organization for Standardization. International forensic expert associations maintain several registers of certified LEGAL experts, in particular, on computer examination etc.

Key words: expertise, expert, computer technology, certification, standardization, validation, accreditation.

